

Het UNESCO-Verdrag ter bescherming van cultureel erfgoed onder water, aangenomen in Parijs op 2 november 2001

Advies 2010/1 (SARiV)
Advies 243-05 (SARC)
Advies 2010/004 (SARO)
2 februari 2010

Ontwerp van decreet houdende instemming met het UNESCO Verdrag ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water

Op haar vergadering van 4 december 2009 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het ontwerp van decreet houdende instemming met het UNESCO-Verdrag ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water, aangenomen in Parijs op 2 november 2001.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC adviseert hierover samen met de Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen (SARiV) en de Strategische Adviesraad Ruimtelijke ordening en Onroerend erfgoed (SARO), die eveneens om advies gevraagd werden (hierna: “de raden”). Zij brengen volgend advies uit op 2 februari 2010.

ADVIES

Situatieschets

Het voorliggende ontwerp van decreet heeft als doel het Verdrag te ratificeren dat de bescherming van het cultureel erfgoed onder water op internationaal niveau bindend en afdwingbaar maken zodat plunderingen kunnen worden tegengegaan.

Dit cultureel erfgoed, roerend en onroerend, dient bewaard te worden ‘ten voordele van de mensheid’. Het dient met andere woorden zoveel mogelijk *in situ* bewaard te worden en toegankelijk gemaakt. Als elementen van dat erfgoed toch gerechtvaardigd gedeeltelijk of compleet boven water worden gebracht, moet dat leiden tot publieke toegankelijkheid via musea, presentaties, publicaties en andere media zoals film, video, cd-roms en websites.

Het Verdrag is in werking getreden op 2 januari 2009, en ondertussen hebben een dertigtal landen de tekst al geratificeerd of geaccepteerd.¹

Gedeelde bevoegdheden

Het UNESCO-Verdrag ter bescherming van cultureel erfgoed onder water is een zgn. gemengd verdrag dat bepalingen bevat die ressorteren onder de bevoegdheid van zowel de gemeenschappen en de gewesten als van de federale overheid.

Zo zijn de Gewesten bevoegd voor het archeologisch onroerend erfgoed en de Gemeenschappen voor het roerend archeologisch patrimonium. Voor wat de uitvoering van dit Verdrag betreft, is volgens de huidige praktijk de territoriale bevoegdheid van de Gewesten beperkt, waardoor de grenzen van het Vlaamse Gewest zeewaarts eindigen aan de provinciegrens van West-Vlaanderen. Dit betekent dat het Vlaamse Gewest in beginsel slechts bevoegd is tot aan de basislijn (*kustlijn*). De Raad van State heeft dan ook duidelijk gemaakt dat uit de geografische afbakening van het Vlaamse Gewest moet worden afgeleid dat de territoriale zee niet tot het Vlaamse Gewest behoort, maar onder de bevoegdheid van de federale overheid. Zowel het archeologisch roerend als onroerend patrimonium in de Noordzee zijn dus federale materie.²

Het zou echter kunnen worden geargumenteed dat de uitoefening van de materiële bevoegdheid van de Gewesten ook in de territoriale zee tot hun bevoegdheid behoort. Door verschillende auteurs wordt immers opgeworpen dat het uitoefenen van gewest- en gemeenschapsbevoegdheden in de territoriale zee door de federale overheid een anomalie is, die gebaseerd is op een foute interpretatie van het internationale recht³ en van de Belgische Grondwet.⁴ Bovendien zou deze in geen geval meer

¹ [<http://portal.unesco.org/la/convention.asp?KO=13520&language=E>]

² Zie M. Deweydt, (2006). *Maritime archaeological heritage legislation in Flanders/Belgium = Wetgeving in verband met het maritiem archeologisch erfgoed in Vlaanderen/België*, in: M. Pieters,; G. Gevaert, et al. (Ed.) (2006).

³ Y. Lejeune, *La mer territoriale fait-elle partie du territoire de la province*, Administration publique (Trimestriel), 1976-77, (332), 337-339.

⁴ J. Velaers, *De Grondwet en de Raad van State*, Afdeling Wetgeving, Antwerpen, Maklu, 1999.

verenigbaar zijn met de Grondwet sinds de staatshervorming van 1993,⁵ en zou deze eveneens steunen op een verkeerde interpretatie van het grondwettelijk territorialiteitsbeginsel.⁶

Indien wordt uitgegaan van de gedeelde bevoegdheden, lijkt het de raden belangrijk dat Vlaanderen tot goede afspraken komt met de federale overheid. Op 4 oktober 2004 sloot de federale overheid bijvoorbeeld een samenwerkingsakkoord met de Vlaamse overheid dat de bevoegdheden met betrekking tot de Noordzee uitklaarde. Op 9 april 2007 werd een wet op de vondst en de bescherming van wrakken goedgekeurd, dat echter zonder koninklijk besluit bleef.

De raden sporen aan tot overleg met de federale overheid om de bepalingen uit het Verdrag ten uitvoer te leggen, zoals melden van ontdekkingen van en werkzaamheden aan het cultureel erfgoed onder water (art. 11 en 12), de regelgeving voor toelating en werkzaamheden aan cultureel erfgoed onder water (art. 8) en afspreken van wie namens België naar de Vergadering gaat (art. 9, 23). UNESCO-bevoegdheden zijn grotendeels bevoegdheden van de deelstaten, dus standpunten van de deelstaten hieromtrent moeten een zeker gewicht krijgen.

Voor Vlaanderen vestigen de raden de aandacht op de noodzakelijke afstemming tussen roerend en onroerend erfgoed. Aangezien in de Vlaamse wetgeving al is voorzien dat het archeologisch erfgoed onder water onder de regelgeving van het decreet houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 valt, is er geen enkel beletsel om dit Verdrag ook te laten gelden voor de Vlaamse binnenwateren die niet van maritieme aard zijn. De raden sporen eveneens aan om in het nieuwe decreet onroerend erfgoed de basisprincipes van onderhavig Verdrag op te nemen.

Verband met toerisme

Er is een sterke link met de Vlaamse bevoegdheid toerisme. In vele landen is het cultureel erfgoed onder water een echte toeristische trekpleister, bijvoorbeeld het Zweedse scheepswrak Wasa, het museum van onderwaterarcheologie in de Turkse stad Bodrum en het scheepswrak Yongala, dat voor de kust van Australië ligt. De raden signaleren dat er mogelijk ook hier kansen liggen voor Vlaanderen, namelijk het maritiem erfgoed gebruiken om buitenlandse toeristen een actieve vakantiebeleving te geven.

Advies cultureel erfgoed onder water

De SARC - Sectorraad Kunsten en Erfgoed, de SARiV en de SARO gaan akkoord met het ontwerp van decreet, dat stelt dat het Verdrag ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water volkomen gevolg zal hebben.

Hoogachtend,

Namens de Strategische AdviesRaad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

(getekend)

Voorzitter
Luk Verschueren

(getekend)

Secretaris
Iris Van Riet

⁵ J. Clement, W. Pas, B. Seutin, G. Van Haegendoren en J. Van Nieuwenhove, *Proeve van Grondwet voor Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 1996, 325.

⁶ D. Van Eeckhoutte, *Het grondwettelijk territorialiteitsbeginsel en de internationale samenwerking: zijn walvissen rare vogels in de Belgische bevoegdheidsverdeling?*, C.D.P.K. 2006, 841-863

Namens de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

(getekend)

Voorzitter
Prof. dr. Jan Wouters

(getekend)

Secretaris
Freddy Evens

Namens de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed

(getekend)

Voorzitter
Filiep Loosveldt

(getekend)

Secretaris
Bea Kayaerts